

Регулисање преносивости броја

Милосав Грубовић, Републичка агенција за телекомуникације

Садржај — Преносивост броја између оператора представља важан механизам у либерализацији тржишта телефоније. Рад указује на значај који преносивост бројева има за кориснике и унапређење конкуренције. Дат је преглед количине пренетих бројева у ЕУ, где се преносивост броја сматра правом корисника и постоји у свим земљама чланицама. Регулатива треба да уреди сложено област преносивости броја, тако што ће јасно да одреди права и обавезе корисника и оператора. У раду су означени чиниоци од којих у великој мери зависи успешно спровођење преносивости броја. Указано је на позитивна искуства и на смер у регулисању ових чиниоца.

Кључне речи — Нумерација, преносивост броја, регулисање, телефонија, телекомуникације.

I. УВОД

Први део овог рада наводи разлоге за увођење и регулисање права корисника да задржи свој број приликом промене оператора. Означене су предности које преносивост броја доноси корисницима и како подстиче конкуренцију на тржишту телефоније.

Разматрају се различите врсте преносивости броја, од којих се регулише једино преносивост броја између оператора. Преносивост броја је јасно наведена као обавеза у нашем и европском законодавству. Европска Унија инсистира да земље чланице успоставе ефикасан механизам преносивости броја, резултат тога је значајна количина пренетих бројева (10% у мобилној телефонији).

Захваљујући вишегодишњем искуству, препознати су чиниоци који су од велике важности приликом регулисања преносивости броја. У другом делу рада посебно се обрађују ови чиниоци, и указује се на најбоља решења.

Поступак преноса броја треба уредити тако да кориснику буде разумљив, једноставан и лако доступан.

Дужина трајања преноса броја, због интереса корисника треба да буде што краћа.

Накнаде које се плаћају између учесника у поступку преноса броја треба да буду разумне и трошковно орјентисане.

Корисно је прописати одређени број случајева у којима се захтев за пренос броја може одбити. То би

били случајеви када постоји значајна могућност злоупотребе права на пренос броја, када је тешко или немогуће извршити пренос броја.

II. ВРСТЕ ПРЕНОСИВОСТИ БРОЈА

Преносивост броја представља могућност да корисник задржи свој број приликом промене оператора, локације или сервиса.

Локацијска преносивост броја је могућност да корисник задржи свој телефонски број када се сели са једне на другу локацију.

Сервисна преносивост броја представља могућност да кориснику остане исти број приликом промене сервиса који му се пружа (нпр. прелази са аналогног на ISDN или VoIP прикључак).

Локацијска и сервисна преносивост броја су везане за једног оператора, оног који пружа услуге кориснику, док не утичу на остале операторе у смислу усмеравања позива и интерконекције.

Преносивост броја између оператора представља могућност да корисник задржи свој број приликом промене оператора.

Преносивост броја између оператора, за разлику од локацијске и сервисне преносивости броја, директно укључује најмање два оператора, оног код кога је корисник био пре преноса броја и оног чије ће услуге користити након тога. Поред тога пренос броја тиче се и свих осталих оператора телефоније, који морају да знају на који начин ће усмеравати позиве према пренетом броју који се сада налази на новом одредишту. Из тих разлога регулише се само преносивост броја између оператора (у тексту се појам преносивост броја односи само на преносивост броја између оператора).

Вероватноћа да би сами оператори омогућили преносивост броја између себе је мала. Увођење преносивости броја захтева издвајање значајних новчаних средстава од оператора, а да при том оператори који су добро позиционирани на тржишту не могу од тога очекивати повећање прихода, већ напротив бар у почетку могу очекивати одређено смањење прихода. Зато се преносивост броја поставља као законска обавеза пред операторе и неопходна је активна улога регулатора како би се ова област уредила на непристрастан и ефикасан начин. Поред трошкова увођења преносивости броја, још једна негативна последица је губитак препознатљивости цене позива на основу позваног броја.

III. ПРЕДНОСТИ ПРЕНОСИВОСТИ БРОЈА

Чињеницу да су корисници везани за своје телефонске бројеве не треба посебно објашњавати. За пословне кориснике телефонски бројеви су од посебне важности за њихов рад. Због везаности за телефонске бројеве корисници који нису задовољни услугама постојећег оператора не прелазе код другог оператора, да не би изгубили број који је добро познат њиховим пријатељима или пословним партнерима. Увођење преносивости броја уклања ову препреку и не дозвољава да оператори скупље наплаћују своје услуге због важности које телефонски број има за корисника.

A. Директне предности за кориснике

Корисници који приликом промене оператора задржавају свој број су највећи добитници увођења преносивости броја. Овде имамо две групе корисника: они који би без обзира на све променили оператора и који су поштеђени додатних трошкова, напора и непријатности; и имамо оне кориснике који прелазе код другог оператора зато што им овај нуди боље услове, а пошто им број остаје исти ништа их не спречава да ту понуду прихвате.

B. Индиректне предности за кориснике

Предности преносивости броја требало би да осете сви корисници телефонских услуга јер нема изгубљених позива и изгубљеног времена у тражењу новог броја телефона онога кога желе да позову. Још је значајнија чињеница да ће оператори морати да воде много више рачуна о својим корисницима. За корисника више нема препрека да пређе код новог оператора, услед тога треба очекивати да ће сви оператори тежити да побољшају услуге, и да преиспитају цене својих услуга.

C. Подстицање конкуренције

Преносивост броја помера тежиште конкуренције према постојећим корисницима који би услед тога требало да добију боље услуге и повољније цене. Нови оператори, су приморани да нуде услуге по нижим ценама, уколико желе да привуку постојеће кориснике, што доводи до смањења цена и код осталих оператора. Преносивост броја је посебно важна за нове операторе на тржишту, нарочито ако је то тржиште засићено. Преузимање постојећих корисника им омогућава веће приходе и бржи повратак инвестиције.

Из тих разлога преносивост броја се сматра једним од основних механизма либерализације тржишта телекомуникација.

IV. МЕСТО ПРЕНОСИВОСТИ БРОЈА У РЕГУЛАТИВИ

Закон о телекомуникацијама у члану 85. [1], каже да План нумерације треба да обухвати право корисника на преношење бројева.

Акциони план за реализацију стратегије развоја телекомуникација у Републици Србији од 2006. до 2010. године [2], под тачком 2. Унапређење регулаторног оквира, Израда подзаконских аката

превиђа: Правилник за утврђивање услова за избор и претходни избор оператора, као и за преносивост бројева за фиксне и мобилне мреже. За носиоца ове активности одређен је РАТЕЛ, са роком до краја 2009. године.

У европској директиви о Универзалном сервису (*DIRECTIVE 2002/22/EC - Universal Service Directive*) [3], у одељку посвећеном правима крајњих корисника, посебан члан (*Article 30 - Number portability*) уређује преносивост броја.

ЕУ посвећује посебну пажњу преносивости броја као важном механизму за либерализацију тржишта. ЕУ је више пута упозоравала земље чланице да су у обавези да корисницима омогуће право на пренос броја између оператора.

V. КОЛИЧИНА ПРЕНЕТИХ БРОЈЕВА У ЕУ

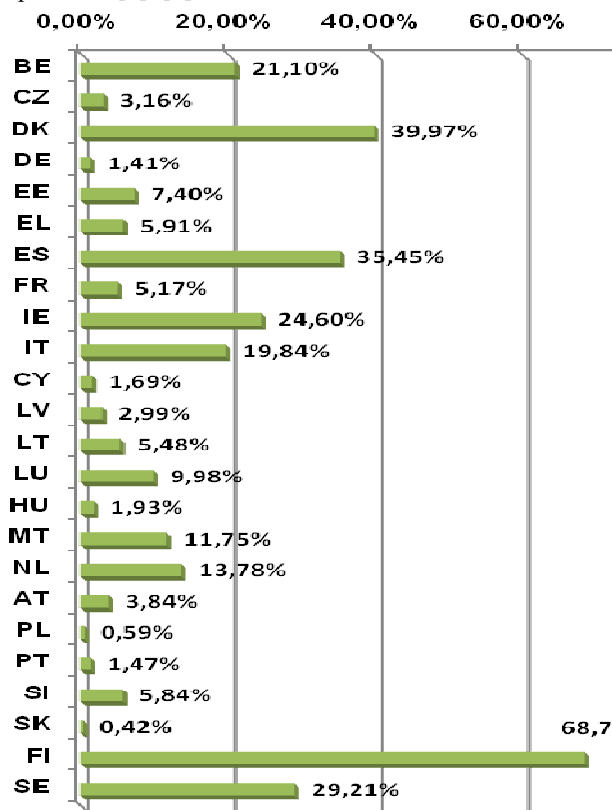
A. Мобилна телефонија

Преносивост броја је право које корисници у ЕУ радо користе. Око 10% свих корисника мобилне телефоније у ЕУ је променило свог оператора и при том задржало број.

Количина пренетих бројева у мобилној телефонији у ЕУ се повећава из године у годину:

- 39 милиона до октобра 2006. год.
- 46 милиона до октобра 2007. год.
- 60 милиона до октобра 2008. год.

14,1 милиона корисника је у току 2008. године пренело свој број, што је дупло више у односу на 2007. годину када је то учинило 7,1 милиона корисника [4], [5].

Сл.1. Процент пренетих бројева у односу на укупан број у мобилној телефонији (окт. 2008) [4]

В. Фиксна телефонија

Количина пренетих бројева се у фиксној као и у мобилној телефонији веома разликује између појединих земаља чланица ЕУ.

У фиксној телефонији у ЕУ је присутан тренд сталог повећања броја корисника који су пренели број:

- 14 милиона до октобра 2006. год.
- 19 милиона до октобра 2007. год.
- 26 милиона до октобра 2008. год.

7 милиона корисника је током 2008. године пренело свој број, док је током 2007. године било 5 милиона таквих корисника [4], [5].

VI. ВАЖНИ ЧИНИОЦИ ЗА УСПЕХ ПРЕНОСИВОСТИ БРОЈА

Као основни показатељ успешно уређене области преносивости броја може се узети укупна количина пренетих бројева. Још важније је што преносивост броја са собом доноси унапређење тржишта које није тако очигледно и није тако лако мерљиво. На побољшање услуга и смањење цена тих услуга може утицати много елемената међу којима је и преносивост броја, па је с тога тешко одредити допринос сваког од тих елемената.

Вишегодишње искуство примене преносивости броја, из много различитих земаља, издвојило је неколико чиниоца који значајно утичу на успешност преносивости броја. Ти чиниоци су:

- a. начин спровођења поступка,
- b. дужина трајања поступка,
- c. накнаде које се плаћају између учесника у поступку,
- d. случајеви у којима се не дозвољава пренос броја.

А. Начин спровођења поступка

Поступак преноса броја треба уредити тако да кориснику буде разумљив, једноставан и лако доступан. Да би се обезбедила ефикасност поступка чест је случај да се комуникација у поступку преноса броја одвија преко заједничког информационог система. Овај систем обично иде заједно са системом централне базе података пренетих бројева.

Оператор давалац броја губи корисника и приход. Зато поступак треба уредити тако да оператор давалац броја не користи своју позицију да отежава или да одуговлачи прелазак корисника.

Оператор прималац броја је веома заинтересован да добије новог корисника, а поседује људске и материјалне ресурсе за спровођење поступка, из тих разлога требало би да он има главну улогу у поступку преноса броја. Након подношења комплетне пријаве за пренос броја од стране корисника, даљи поступак би требало да води оператор прималац броја.

Није добро решење да се размена информација и докумената између оператора одвија преко корисника, тако што корисник мора више пута да иде од оператора примаоца до оператора даваоца броја, и обрнуто. То би од корисника захтевало пуно времена и

труда, што би смањило број корисника заинтересованих за пренос броја. За корисника је најбоље да једним доласком код оператора примаоца броја уз потребну документацију поднесе захтев за пренос броја, и да тиме испуни свој део обавеза.

В. Дужина трајања поступка

Трајање поступка преноса је време од подношења захтева за пренос броја до укључења овог броја у мрежу оператора примаоца броја, и обухвата време за проверу података (да ли корисник има право на пренос захтеваног броја, да ли је измиро приспеле рачуне и сл.) и време за припрему мреже за пренос броја.

Дужина трајања поступка директно утиче на заинтересованост корисника за пренос броја. Ово време треба да буде што је могуће краће, дуго време чекања на пренос броја би многе кориснике одвратило од преноса броја. У мобилној телефонији трајање поступка преноса броја може бити краће у односу на фиксну телефонију где је неопходно извршити и физичко пребацивања корисника. У регулативи појединих земаља предвиђени су изузеци када се врши истовремено пребацивање велике количине телефонских бројева (нпр. када велико предузеће тражи пренос свих својих бројева).

У свим земљама ЕУ присутан је тренд скраћивања времена потребног за пренос броја, тако се у Великој Британији разматра могућност да се пренос броја у мобилној телефонији обави за два сата. Будућа европска регулатива за пренос броја иде у смеру смањења дужине трајања поступка на највише 1 дан.

ТАБЕЛА 1: ДУЖИНА ТРАЈАЊА ПОСТУПКА ПРЕНОСА БРОЈА У МОБИЛНОЈ ТЕЛЕФОНИЈИ. ОКТОБАР 2008. [4]

<i>Држава</i>	<i>број дана у просеку</i>	<i>Држава</i>	<i>број дана у просеку</i>
Малта	1	Кипар	6
Ирска	1	Мађарска	6
Белгија	2	Француска	7
Немачка	3	Португал	8
Аустрија	3	Грчка	10
Словенија	3	Летонија	10
Луксембург	4	Холандија	10
Чешка	5	Румунија	10
Естонија	5	Бугарска	10
Литванија	5	Словачка	14
Шпанија	5	Италија	15
Финска	5	Пољска	38
Шведска	5		

С. Накнаде које се плаћају између учесника у поступку.

Увођење преносивости броја захтева прилагођење мрежа оператора и захтева значајне издатке. Пребацивање укупних трошкова увођења преносивости броја, само на кориснике који преносе број за те кориснике би био превелики терет. Услед високе цене за пренос броја корисници би ретко тражили пренос, и увођење преносивости броја не би

постигло свој циљ. Зато је преовлађујући став да би трошкове увођења требало равномерно распоредити на све кориснике јер се очекује да сви корисници телефонских услуга имају одређене користи од преносивости броја.

Пракса у већини земаља је да корисник или не плаћа ништа, или плаћа неку мању суму која не прелази висину просечног телефонског рачуна. Оператор давалац броја не би требало да има могућност наметања посебних трошкова кориснику, јер би оператор давалац то могао да искористи као средство за одвраћање корисника од преноса броја. Оператор прималац броја би могао да тражи накнаду за пренос броја од корисника.

Такође је пракса у већини ЕУ да оператор прималац плаћа одређену суму даваоцу како би овај покрио трошкове обраде захтева, провере и самог пребацивања. Оператор давалац броја губи корисника и приходе па не би морао да сноси и додатне трошкове због жеље корисника да га напусти, насупрот томе сматра се да ће прималац који добија новог корисника имати приход од њега и да ће тиме надокнадити трошкове преноса броја.

ТАБЕЛА 2: НАКНАДА ЗА ПРЕНОС БРОЈА ИЗМЕЂУ ОПЕРАТОРА

<i>Држава</i>	<i>мобилна 2007 у € [3]</i>	<i>фиксна 2008 у € [4]</i>
Чешка	20,92	43
Данска	9,6	8
Немачка	21,51	6
Грчка	9,6	5
Италија	9,7	9
Кипар	9,45	17
Холандија	5	2
Аустрија	8,21	22
Пољска	13,26	3

D. Случајеви у којима се не дозвољава пренос броја

Право је сваког корисника да затражи пренос броја између оператора. У извесним случајевима је тешко или немогуће извршити пренос броја из техничких или неких других разлога. Честе злоупотребе преносивости броја могле би негативно да обележе ово право корисника, а да при том операторима донесу много трошкова. Из тих разлога корисно је прописати одређени број случајева, у којима се захтев за пренос броја може одбити. Овим забранама требало би могућност злоупотребе права на пренос броја свести на најмању могућу меру. Поред тога јасно одређени услови под којима није дозвољен пренос, искључују могућност необјективне процене од стране оператора и отклањају потребу да оператори сами процењују када неће дозволити пренос броја.

Разлози из којих се најчешће захтев за пренос броја одбија су када:

- корисник не може да докаже да полаже права на број чији пренос захтева;
- се корисник не идентификује;
- корисник није измирио приспеле рачуне;

- од последњег преноса броја није протекао одређени, унапред прописани, временски период;
- је број са картице која се води као украдена;
- је број привремено или трајно искључен;
- броја припада одређеној серији (*ISDN, PBX*).

VII. ЗАКЉУЧАК

Увођење преносивости броја је важан корак у либерализацији тржишта телекомуникација. Овим би требало да корисници добију боље услуге и да се подстакне конкуренција између оператора. Приликом регулисања ове области треба корисницима ово право учинити лако доступним, али истовремено треба водити рачуна о операторима од којих увођење преносивости броја захтева значајна средства.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] „Закон о телекомуникацијама“, Службени гласник Републике Србије, бр. 44/03 и 36/06.
- [2] „Акциони план за реализацију стратегије развоја телекомуникација у Републици Србији од 2006. до 2010. године“.
- [3] “Directive 2002/22/EC on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services (Universal Service Directive)”, Parliament and the Council, Official Journal L 108/51, March 2002.
- [4] “Progress report on the single european electronic communications market 2008 (14th report)”, Volume 2, Commission of the european communities, Brussels, 24.3.2009., pp.23-25, 64, 65.
- [5] “Progress report on the single european electronic communications market 2007 (13th report)” Annex 2, Brussels, 19/03/2008, pp. 24, 25, 58, 59.
- [6] “Implementation of mobile number portability in CEPT countries”, ECC report 31, CEPT, Updated: October 2005 (Original report: March 2003).

ABSTRACT

Operator number portability is an important mechanism of telephony market liberalization. This paper identifies the benefits of number portability for both consumers and market competition. It provides an overview of the amount of ported numbers in the EU, where number portability is considered to be the end-users' right and is implemented in all Member States. The regulation should standardize the complex area of number portability, by clearly determining rights and obligations of end-users and operators.. This paper identifies the most important elements for a successful implementation of number portability, and indicates positive experience and direction for the regulation of these elements.

NUMBER PORTABILITY REGULATION

Milosav Grubović